

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

תורה – שמות פרק כח

(ט) וְלִקְחֶתָּהּ אֶת שְׁתֵּי אַבְנֵי שֹהַם וּפְתַחְתָּהּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וְלִקְחֶתָּהּ אֶת שְׁתֵּי אַבְנֵי שֹהַם וּפְתַחְתָּהּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וְתִסַּב יַת תְּרִמְיוֹ אַבְנֵי בֹרְלָא וְתַגְלוֹף עֲלֵיהֶן שְׁמֵהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(י) שְׁשֵׁה מִשְׁמֹתֶם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֵת שְׁמוֹת הַשְּׁשֵׁה הַנּוֹתְרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִית בְּתוֹלְדֹתֶם: (י) שְׁשֵׁה מִשְׁמֹתֶם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֵת שְׁמוֹת הַשְּׁשֵׁה הַנּוֹתְרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִית בְּתוֹלְדֹתֶם: (י) שְׁתָּא מִשְׁמֵהֶהוֹן עַל אַבְנָא הָרֵא וְיַת שְׁמֵהַת שְׁתָּא דְאֶשְׁתְּאָרוּ עַל אַבְנָא תַנְיָתָא בְּתוֹלְדֹתֶהוֹן:

(יא) מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתָם תִּפְתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַעֲשֶׂה אֹתָם: (יא) מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתָם תִּפְתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַעֲשֶׂה אֹתָם: (יא) עוֹבֵד אָמוֹ אֲבוֹ טָבָא קְתַב מִפְּרָשׁ כַּגְלָף דְּעֻקָּא תַגְלוֹף יַת תְּרִמְיוֹ אַבְנֵיָא עַל שְׁמֵהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁקַעוּ מִרְמִיצוֹ דְּדָהָב תַעֲבֵד יְתֵהוֹן:

(יב) וְשִׁמְתָהּ אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אַבְנֵי זָכָרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתֶם לְפָנָי יְהוָה עַל שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אַבְנֵי זָכָרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתֶם לְפָנָי יְהוָה עַל שְׁתֵּי כְּתֹפֵיו לְזָכָרֹן: (יב) וְשִׁמְתָהּ אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֹפֵיו לְזָכָרֹן: (יב) וְתִשׁוּי יַת תְּרִמְיוֹ אַבְנֵיָא עַל כְּתֹפֵי אֶפֶדָא אַבְנֵי דְכַרְנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשׁוּל אַהֲרֹן יַת שְׁמֵהֶהוֹן קָדָם יי עַל תְּרִין בְּתִפְוֵהי לְדְכַרְנָא:

(יג) וְעִשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת זָהָב: (יג) וְעִשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת זָהָב: (יג) וְתַעֲבֵד מִרְמִיצוֹ דְּדָהָב:

רש"י

אגרות כתב ניכר ומפורק: על שמות – כמו בשמות: מסכת משצלות – מוקפות האבנים במשצלות זהב שעושה מושב האבן צהב כמין גומא למדת האבן ומשקעה במשצלות נמאלת המשצלת סובבת את האבן סביב ומחצר המשצלות ככתפות האפוד: (יב) לזכרון – שיהא רואה הקד"ה השצטים כתובים לפניו ויזכור לדקתם: (יג) ועשית משצלות – מיעוט משצלות שחיים ולא פי' לך עתה בפרשה זו אלא מקצת לרכון ובפרשת החושן גומר לך פירושו:

(י) כתולדותם – כסדר שנולדו לאבן שמעון לוי יהודה דן ונפתלי על האחת ועל השניה גד אשר יששכר זבולן יוסף ובנימין מלך שכן הוא כתוב במקום תולדתו כ"ה אותיות בכל אחת ואחת:

(יא) מעשה חרש אבן – מעשה אומן של אבנים. חרש זה דבוק הוא לתיבה שלאחריו ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו וכן (ישעיה מד) חרש עמים נטוה קו חרש של עמים וכן (שם יב) חרש ברזל מעלד כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חותם – כחגומו כתב מפרש כגלף לעזקא חרוטות האותיות בתוכן כמו שחורלזין חותמי טבעות שהם לחתום

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

נביא – יחזקאל פרק מג' כ'–כד'

(כ) וְלִקְחַתָּ מִדְמוֹ וְנָתַתָּה עַל אַרְבַּע קַרְנֹתָיו וְאֶל אַרְבַּע פְּנֹת הָעֶזְרָה וְאֶל הַגְּבוּל סָבִיב וְחֹטְאֵת אוֹתוֹ וְכִפַּרְתָּהוּ: (כ) וְתִסַּב מִדְמִיָּה וְתִתֵּן עַל אַרְבַּע קַרְנֹתֶיהָ וְעַל אַרְבַּע זוֹיֹת מִסְמַתָּא וְעַל תְּחוּמָּה סָחוּר וְתִרְכִי יִתִּיָּה וְתִכְפֹּר עֲלוּהֵי:

(כא) וְלִקְחַתָּ אֶת הַפֶּר הַחֹטְאֵת וְשִׂרְפוּ בְּמִפְקַד הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: (כא) וְתִסַּב יֵת תּוֹרָא דְחֹטְאֵתָא וְיוֹקְרִינִיָּה בְּאַתֵּר דְּחֹזֵי לְבֵיתָא מִבְּרָא לְמִקְדָּשָׁא:

(כב) וּבֵיּוֹם הַשְּׁנִי תִקְרִיב שְׁעִיר עִזִּים תְּמִים לְחֹטְאֵת וְחֹטְאוֹ אֶת הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חֹטְאוֹ בְּפֶר: (כב) וּבֵיּוֹמָא תִנְיָנָא תִקְרִיב צִפִּיר בֵּר עִזֵּי שְׁלִים לְחֹטְאֵתָא וְתִרְכִי יֵת מִדְּבַחָא כַּמָּא דְרִכִּיָּאוּ בְּתוֹרָא:

(כג) בְּכַלּוֹתָךְ מִחֹטְאֵת תִּקְרִיב פֶּר בֶּן בְּקָר תְּמִים וְאֵיל מִן הַצֹּאֵן תְּמִים: (כג) בְּשִׁיעִיּוֹתֶךָ מִלְּדַכָּאָה תִקְרִיב תוֹר בֵּר תוֹרֵי שְׁלִים וְדַכְר מִן עֵנָא שְׁלִים:

(כד) וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַפְּהָגִים עֲלֵיהֶם מִלַּח וְהִעֲלֹו אוֹתָם עֲלֵה לְיְהוָה: (כד) וְתִקְרַבִּינוּן קֳדָם יְיָ וְיִתְנֹן כְּהִנְיָא עֲלֵיהוֹן מִלְּחָא וְיִסְקֹון יִתְהוֹן עֲלֵתָא קֳדָם יְיָ:

רש"י

(כ) על ארבע קרנותיו – של מזבח. פנות העזרה – גג המזבח. וכפרתהו – תקנה אותו מדרך חול שבו להכניסו בקדוש' להיותו ראוי לכפר עליו מזה ולהלן:

(כא) כחל' במפקד הבית – ת"י באתר דחזי לביתא כלומ' במקום קדוש ולשון במפקד הבית מקום שהבית כלה כמו (במדבר לה) לא נפקד ממנו איש והוא פר המלואים כדרך שעשו

במשכן ונשרף אותו פר ולא נאכל וכן לרשו בנותינו בזמנחו' מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה:

(כב) תקריב שעיר עזים – זה לא היה במשכן ובמלואים של לעתיד לבא כך הם על פי הדבור:

(כג) מחטא – מלטהר:

כתובים – משלי יח' ד'–ח'

(ד) מִים עֲמֻקִּים דְּבָרֵי פִי אִישׁ נַחַל נָבֵעַ מִקּוֹר חֲכָמָה: (ד) מִיָּא עֲמִיקֵי פוּמִיָּה דְּגַבְרָא נַחֲלָא דְנַבִּיעַ מִבּוֹעַ דְּחַכְמָתָא:

(ה) שִׁאֵת פְּנֵי רִשָּׁע לֹא טוֹב לְהִטּוֹת צְדִיק בְּמִשְׁפָּט: (ה) לְמַסַּב אִפִּי לְרִשִּׁיעָא לֹא שְׁפִיר אִף לֹא לְמַצְלֵי דִינָא לְעֲדִיקָא:

(ו) שִׁפְתֵי כֶסֶל יָבֹאוּ בָרִיב וּפְיוֹ לְמַהֲלָמוֹת יִקְרָא: (ו) סְפוּתִיָּה דְסַכְלָא מִיתֵן לִיָּה לְדִינָא וּפוּמִיָּה מִסְטִי לִיָּה לְחֵרְתָא:

(ז) פִּי כֶסֶל מִחֲתָה לוֹ וּשְׁפָתָיו מוֹקֵשׁ נִפְשׁוֹ: (ז) פוּמִיָּה דְסַכְלָא שְׂצִיא הוּא לִיָּה וּשְׁפוּתִיָּה פַחָא אַנּוּן לְנַפְשִׁיָּה:

(ח) דְּבָרֵי נִרְגָן בְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חֲדָרֵי בָטָן: (ח) מְלוֹי דְשִׁגּוּשָׁא מוֹרְכָנֵן לִיָּה וּמִחֲתֵן לִיָּה לְעוֹמֵק דְשִׁיּוּל:

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

רש"י

לחייב' בעולם הזה ונפרעין מהן בחייהן לעולם הבא, ולפי פשוטו כמשמעו:
(ו) שפתי כסיל יבואו בריב – כל דבריו באים בלשון תגרה. ופיו למהלומות יקרא – קורא ליסורין להביאם עליו:
(ח) דברי נרגז כמתלהמים – מהלומות:

(ז) דברי פי איש – כל איש שבמקרא לשון גבור גדול בגבורה הוא. מקור חכמה – כנחל נובע וכמים עמוקים:
(ה) שאת פני רשע לא טוב – כאש' פירשו רבותינו לא טוב להם לרשעים שנושאים להם פנים בעה"ז ונפרעין מהן לכה"ב. טוב וגו' – טוב להם ללדיקים שמכריעין להם כף מאזני

משנה – כתובות פרק ד'

(א) נערה שנתפתתה, בשתה ופגמה וקנסה של אביה, והצער בתפוסה. עמדה בדין עד שלא מת האב, הרי הן של אב. מת האב, הרי הן של אחיו. לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב, הרי הן של עצמה. עמדה בדין עד שלא בגרה, הרי הן של אב. מת האב, הרי הן של אחיו. לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה, הרי הן של עצמה. רבי שמעון אומר, אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב, הרי הן של עצמה. מעשה ידיה ומציאתה, אף על פי שלא גבתה. מת האב, הרי הן של אחיו:

מעשה ידיה – שעשה בחיי אביה, אף על פי שלא גבתה, כגון שכר פעולה: ומציאתה – בגמרא פריך, מציאתה ממאן גביא. ומשני, הכי קאמר, מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאחר מיתת האב לעצמה, כלומר שאין האחים זוכים במה שמאלה הבת לאחר מיתת האב, כך מעשה ידיה בחיי האב לאחר, וזכו בהן האחים אף על פי שלא גבתה שכר פעולתה. אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה, ואין לאחין זכות במעשי ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב:

רע"ב – (א) נערה. והלער בתפוסה – והלער נמי לאביה בלנוסה: מת האב – משעמדה בדין בנערותה, בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה, הרי הן של אחיו, דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: לא הספיקה לעמוד בדין וכו' – כיון דלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו: רבי שמעון אומר – רע"פ שעמד בדין לא הוא ממון לאב להורישו לבניו עד דמטוי לידיה, דכתיב (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף, לא זכתה תורה לאב לא משעת נתינה. ואין הלכה כרבי שמעון:

(ב) המאירס את בתו, וגרשה, ארסה ונתארמלה, בתבתה שלו. השיאה וגרשה, השיאה ונתארמלה, בתבתה שלה. רבי יהודה אומר, הראשונה של אב. אמרו לו, משהשיאה, אין לאביה רשות בה:

והראשונה נכתבה בעודה בראשית האב תיהוי לאב: הראשונה של אב – דקסבר ר' יהודה בטר כתיבה אזלינו, והואיל וכתובה ראשונה נכתבה לפי הנשואין בעוד שהבת בראשית האב, הואיל לאב. ואין הלכה כר' יהודה:

רע"ב – (ב) כתובתה של אב – כתובתה שהיא גובה משני אירוסין הללו. וקסבר יש כתובה לארוסה. וזימי נערות וקטנות קאמר: כתובתה שלה – דמשהשיאה פקע רשותו, ובתר גוביינא אזלינו, וגוביינא בטר הכי הוא. ולא אזלינו בטר כתיבה לומר הואיל

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

(ג) הגיורת שנתגיירה בתה עמה, וזנתה, הרי זו בחנק. אין לה לא פתח בית האב, ולא מאה סלע. היתה הורתה שלא בקדשה ולדתה בקדשה, הרי זו בסקילה. אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע. היתה הורתה ולדתה בקדשה, הרי היא כבת ישראל לכל דבר. יש לה אב ואין לה פתח בית האב, יש לה פתח בית האב ואין לה אב, הרי זו בסקילה. לא נאמר פתח בית אביה, אלא למצוה:

ולידתה בקדשה הרי זו בסקילה – דאמר קרא (סס) וסקלוה באבנים ומתה, שאין כריך לומר ומתה אלא לרבות הורתה שלא בקדשה. ומיהו לקנס לא מרזינן לה, ולמיתה תרצית ולא לקנס: יש לה אב – בישראלית קמיירי: ואין לה פתח בית אב – כגון שאין לאב בית:

רע"ב – (ג) וזנתה – מן האיכוסין והיא נערה: הרי זו בחנק – ואפילו נתגיירה פחותה מבת ג' שנים דבחזקת בתולה היא. לכו כתיבא סקילה נערה מאורסה בבת ישראל כתיב, דכתיב (דברים כ"ג) כי עשתה נבלה בישראל: ולא מאה סלע – אם נמלא הבעל שקרו. דכולה פרשה בישראל כתיבא:

(ד) האב זכאי בבתו בקדושיה בפסך ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. ומקבל נשאת, יתר עליו הבעל שאוכל פרות ובקבורתה. רבי יהודה אומר, אפלו עני ומקוננת:

אף בת מעשה ידיה לאביה: ובהפרת נדריה – דכתיב (במדבר ל) בנעוריה בית אביה: ומקבל גיטה – דכתיב (דברים כ"ד) וילאה והיתה, אהקש יילאה להויה, כסם שהאב מקבל קדושיה בקטנותה ונערוטה, כך מקבל גיטה: ואינו אוכל פירות בחייה – אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה, אין אביה אוכל פירותיהן בחייה, אלא"כ מתה והוא יורשה: יתר עליו הבעל – שהוא זוכה בכל השנויים למעלה שהאב זכאי בבתו, ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה משנישאת לו: ובפרקונה – אם נשאת חייב לפדותה: בקבורתה – שחכמים תקנו קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה אם מתה: משני חלילים – להספד:

רע"ב – (ד) האב זכאי בבתו – בקטנותה ובנערוטה: בקדושיה בכסף – שכסף קדושיה שלו, דכתיב באמה העבירה (שמות כ"א) וילאה חנם אין כסף, ודרשינן, אין כסף לאדון זה, כלומר לאדון שקנאה שילאה מאתו חנם בסימני נערוטה, אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו אב, שכסף קדושיה שלו אפילו כשהיא נערה עד שתבגר: בשטר וביאה – שמקבל שטר קדושין עליה ומוסרה לביאה לשם קדושין למי שיראה, דכתיב והיתה, אהקוש הויות להדדי, מה כסף שהוא אחד מן ההויות, ברשות אביה, אף קדושי שטר וביאה ברשות אביה: במליאתה – משום אביה: ובמעשה ידיה – דכתיב (שמות כ"א) וכי ימכור איש את בתו לאמה, מה אמה מעשה ידיה לרבה

(ה) לעולם היא ברשות האב, עד שתבגור [לרשות הבעל לנשואין]. מסר האב לשלוחי הבעל, הרי היא ברשות הבעל. הלא האב עם שלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, הרי היא ברשות האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, הרי היא ברשות הבעל:

בחרומה, ואפילו הגיע הזמן שקבעו לנשואין ולא נישאת שהבעל חייב במזונותיה אינה

רע"ב – (ה) לעולם היא ברשות האב – אם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

- אוכלת בתרומה: עד שתכנס לחופה – לשם נישואין, שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו
- (ו) **הָאֵב אֵינּוּ חֵיב בְּמִזְוֹנוֹת בֵּתוֹ. זֶה מִדְּרַשׁ דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לְפָנֵי חֲכָמִים בְּפָרֶם בִּיבְנָה, הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזְוֹנוּ, מִהַ הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלְאָ לְאַחַר מִיתַת הָאֵב, אֲף הַבָּנוֹת אֵינָן נִזְוֹנוֹת אֶלְאָ לְאַחַר מִיתַת אַבְיָהוֹן:**
- רע"ב** (ו) האב אינו חייב במזונות בתו – בחייו. לאחר מיתה נזונות הבנות מנכסיו מתנאי כתובה. וכתו לאו דוקא, דה"ה בנו, שאין האב חייב לזון לא בנו ולא בנותיו כשהם קטנים, אלא אם הוא גברא דאמיד, כלומר שהוא איש עשיר, בית דין נוטלים ממנו בעל כרחו כדרך שכופין כל שאר בני העיר על הלקחה ומפרנסים בה בניו ובנותיו הקטנים, והם אינו גברא דאמיד ז"ל מחרפים אותו ומודיעים אותו שאכזריות היא לו אם לא יפרנס את בניו, ושהוא פחות מן החיות המדבריות שהם מרחמין על צניהם, אבל אין יכולין לכופו על זה, בין שהבנים
- (ז) **לֹא כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה, בְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים, וְאֶלְמָנָה מְנָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין. כְּתֻבָּה לָהּ שְׂדֵה שְׂדֵה מְנָה תַּחַת מְאֹתִים זֹזוּ וְלֹא כְּתֻבָּה לָהּ כָּל נְכָסִים דְּאֵית לִי אַחֲרָאִין לְכְתֻבְתֵּיהּ, חֵיב, שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין:**
- רע"ב** – (ז) ולא כתב לה כל נכסים כו' חייב – להיות כל נכסיו אחרתיו לה. ולא
- (ח) **לֹא כְּתֻבָּה לָהּ אִם תִּשְׁתַּבְּאֵי אֶפְרָקִינֵיהּ וְאוֹתְבִינֵיהּ לִי לְאַנְתוּ, וּבְפִתְנַת אַחֲרֵינֵיהּ לְמִדְיַנְתֵּיהּ, חֵיב, שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין:**
- רע"ב** – (ח) ובכנת – שאינו יכול לקיימה משנסבית, שאשת כהן אסורה לבעלה משנאנסה, כותב לה אפרקינך ואהדרינך
- (ט) **נִשְׁבֵּית, חֵיב לְפָדוּתָהּ. וְאִם אָמַר הָרִי גִטָּה וּכְתַבְתָּהּ, תִּפְדֶּה אֶת עֵצְמָהּ, אֵינּוּ רְשָׁאֵי. לְקַתָּהּ, חֵיב לְרַפְאוּתָהּ. אָמַר הָרִי גִטָּה וּכְתַבְתָּהּ, תִּרְפָּא אֶת עֵצְמָהּ, רְשָׁאֵי:**
- רע"ב** – (ט) אינו רשאי – שכבר נתחייב בפרקונה משנסבית: חייב לרפאותה –
- (י) **לֹא כְּתֻבָּה לָהּ, בְּגִין דְּכָרִין דִּיהוּוֹן לִיבֵי מְנָאֵי אֵינְוֹן יִרְתוּן פְּסַף כְּתַבְתֵּיהּ יִתֵּר עַל חוּלְקֵיהוֹן דְּעַם אַחֲיָהוֹן, חֵיב שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין:**
- רע"ב** – (י) יתר על חולקיהו דעם אחוהו – אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך אחרי מותי כשיבואו לחלוק בנכסי עם בנים שהיו לי מאשה אחרת. ונפקא
- שְׁלוּחֵי הָאֵב – שפגעו שְׁלוּחֵי הָאֵב בְּשְׁלוּחֵי הַבַּעַל וּמִסְרוּהוּ לָהֶם:
- זכרים בין נקבות. ודוקא שהבנים קטנים, אבל קטני קטנים והם הפחותים מבני שש, ז"ל כופין את האב ומוציאים מידו בעל כרחו כדי לפרנס בניו שהם קטני קטנים, אחד זכרים ואחד נקבות: **בכרם** – על שם שהיו יושבים שורות שורות ככרם: **הבנים יירשו והבנות יזונו** – מתנאי כתובה, שהבנים זכרים ירשו כתובת אמן והבנות נקבות יזונו מנכסיו: מה **הבנים** – זכרים: אין יורשין – כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן: כך הבנות אינן נזונות – מנכסי האב מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן:
- מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין. כְּתֻבָּה לָהּ כָּל נְכָסִים דְּאֵית לִי אַחֲרָאִין לְכְתֻבְתֵּיהּ, חֵיב, שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין: יכול למימר אין ליד אלא שדה הכתובה ליד בכתובתיך:
- לְמִדְיַנְתֵּיהּ, חֵיב, שֶׁהוּא תְּנָאֵי בֵּית דִּין: למדינתך. וחייב לתת לה כתובתה. ואע"פ שבעל כרחו כריך לגרשה:
- וְאִם אָמַר הָרִי גִטָּה וּכְתַבְתָּהּ, תִּפְדֶּה אֶת עֵצְמָהּ, אֵינּוּ רְשָׁאֵי. לְקַתָּהּ, חֵיב לְרַפְאוּתָהּ. אָמַר הָרִי גִטָּה וּכְתַבְתָּהּ, תִּרְפָּא אֶת עֵצְמָהּ, רְשָׁאֵי:
- שְׁלוּחֵי הָאֵב – שפגעו שְׁלוּחֵי הָאֵב בְּשְׁלוּחֵי הַבַּעַל וּמִסְרוּהוּ לָהֶם: גרושתו:
- מִינָהּ, כְּגוֹן שֶׁכְּתוּבָה שָׁל זֶה מְכֻבָּה מִשָּׁל אַחֶרֶת אוֹ שְׂבִי הָאֵשָׁה אַחֶרֶת מְכֻבָּה שָׁל זֶה זֶה וְטוֹב לָאֵלּוּ שִׁטְלוּ כְּתוּבַת אֲמָן וְאִפְּלוּ הַכְּתוּבֹת שׁוֹת. וְאִין כְּתוּבַת בְּנִין דְּכָרִין נִגְבִּית

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

אמו נשאר דינר לחלוק וליקח זנכסי אציהן, אצל אס לא הניח האב אלא כשיעור ב' הכתובות או פחות מזה חולקים הנכסים צוה ואין כתובת בנין דכרין נוהגת בהם:

(יא) בְּנֵן נִקְבָּן דִּיהוּיָן לִיכִי מִנְאִי, יְהוּיָן יִתְבֹּן בְּבֵיתִי וּמִתְזַנָּן מִנְכָסֵי עַד דִּיתְנַסְבֹּן לְגַבְרִין, חִיב, שְׁהוּא תְנַאי בֵּית דִּין: רע"ב – (יח) עַד דִּיתַנְסְבֹן – עַד שִׁתְאַרְסוּ. ואם נגרו אע"פ שלא נתארכו אין להם

(יב) אֵת תְּנַאי יִתְבָּא בְּבֵיתִי וּמִתְזַנָּא מִנְכָסֵי, כָּל יְמֵי מַגְד אֶלְמְנוּתֵיהּ בְּבֵיתִי, חִיב, שְׁהוּא תְנַאי בֵּית דִּין. כָּף הָיָה אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם בּוֹתְבִין. אֲנָשֵׁי גְלִיל הָיָה בּוֹתְבִין כְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם. אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָיָה בּוֹתְבִין, עַד שִׁיְרְצוּ הַיְוֹדָשִׁים לִיתָן לֵיהּ כְּתָבָתֵיהּ, לְפִיכָף אִם רְצוּ הַיְוֹדָשִׁין, נּוֹתְנִין לָהּ כְּתָבָתָהּ וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ: רע"ב – (יג) מִיגַד אֶלְמְנוּתֵיהּ – מִשָּׁךְ אֶלְמְנוּתֵיהּ: אֲנָשֵׁי יְהוּדָה כּוֹתְבִין כו' – ואין הלכה כאנשי יהודה, אלא כל זמן שלא נשאת ושלל הצעה כתובתה צבית דין ניוזנית משל

גמרא – כתובות דף נ' ע"א

א"ר אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבו יותר מחומש שמא יצטרך לבריות ומעשה באחד שבקש לבזבו [יותר מחומש] ולא הניח לו חבירו ומנו רבי ישבב ואמרי לה רבי ישבב ולא הניחו חבירו ומנו רבי עקיבא אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קרא וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך והא לא דמי עישורא בתרא לעישורא קמא אמר רב אשי אעשרנו לבתרא כי קמא אמר רב שימי בר אשי ושמועות הללו מתמעטות והולכות וסימניך קטנים כתבו ובזבו אמר רב יצחק באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד שתיים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו לחייו איני והא אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת בעיר מבר שית לא תקביל בר שית קביל וספי ליה כתורא אין ספי ליה כתורא מיהו אינו יורד עמו לחייו עד לאחר שתיים עשרה שנה ואי בעית אימא לא קשיא הא למקרא הא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת בת תריסר.

אמר רב קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו איכא דאמרי חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו ותרוייהו איתנהו חליש

חק לישראל – פרשת תצוה יום ג'

וגמיר איבערית אימא הא דכחיש הא דבריא אמר רבי יוסי בר חנינא באושיא התקינא האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאושיא אמר ליה מאן מרה דשמעתא דאושיא אמר ליה רבי יוסי בר חנינא תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים רבי שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשיאילן לאחרים וראה בנים לבניך שלום על ישראל אמר רבי יהושע בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתי לידי חליצה ויבום רבי שמואל בר נחמני אמר כיון שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתי לאינצויי:

רש"י על הגמרא

עונשים ואין אורח לנו ללמוד ממניקתו של אביי: המכניס את בנו – ללמוד תורה: ר' אחריו – להברותו ולהחיותו: ואין מגיעו – מסוכן הוא למות מרוב חולש: חביריו רצין אחריו – להיות פקחין בתורה כמותו: הא דכחיש – אל יכניסנו שמסוכן הוא פן יחליש וימות: דבריא – יכניסנו לפי שמתפקח: שמכרה בנכסי מלוג – הקרן: הבעל מוציא – דשויהו רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון: וצאכלוסא – אסיפת בני אדם: תנא מיניה – דר' יוסי בר חנינא מרה הוא: זה הזן בניו ובנותיו קטנים – שתמיד יום ולילה הן עליו והיא לדיקה שאינו חיוב עליו בהם: הון ועושר צביתו – שאין הממון כלה ואעפ"כ לדיקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה ומלמדה – מתקיימת בו הרי הון ועושר צביתו ולדיקתו עומדת לעד על שטרחה ללמוד לתלמידים: זה הכותב פו' – הספרים קיימים לו שאינם כלים ולדיקתו עומדת לעד: לאינצויי – מי קרוב וקודם צנחלה:

המצוה – לעניים: מחומש – שצנכסיו שלא יטרך לצדקות: עשר אעשרנו – שני עישורין הו להו חומש: והא לא דמי צתרא לקמא – דכי שקלת לקמא פשו להו ט' וכי הדרת מדלית מעשר דידהו לאו כי קמא הוא ואין כאן חומש צנניהם: אעשרנו – מדלחא כתיב עשר אעשר לך הכי קאמר אעשרנו כראשון כלומר מעשר שני יהא כראשון: מגלגל עם בנו – אם מסרב מללמוד יגלגל עמו צנחא וצדכרים רכים: יורד עמו לחייו – לרדותו צרועה וצחוסר לחם: רב שמואל בר שילת – מלמד תינוקות היה: וספי ליה כי תורא – הלעיטתו תורה קשור שאתה מלעיטו ואוצסו מאכל: לתעניתא מעת לעת – להתענות כל היום וחינוכא לשעות מקודם לכן שנתיים כדאמרין ציומא (דף פז): וצתינוקת – שהיא ממהרת להביא כח שאינה מתשת כח צלימוד תורה ותרתה סרי דקאמר שנת שתיים עשרה גופא קאמר דאי צת שתיים עשרה ויום אחד דאורייתא היא שמציאה שתי שערות וצת

חק לישראל – פרשת תרומה יום ג'

זוהר – תצוה דף קפב' ע"א

רבי יהודה פתת, (ישעיה ב) חָדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאָפוֹ כִּי בִמָּה נֶחְשָׁב הוּא. הַכֹּא פְקִיד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְבַר נֶשׁ, וְאַזְהִיר לִיָּה לְאַסְתְּמָרָא מְאִינוּן בְּנֵי נֶשָׂא, דְּסִטּוֹ אֲרַחֲיִיהוּ מְאֵרַח טַב לְאַרְח בֵּישׁ, וּמְסַאֲבֵי נַפְשֵׁיהוּ בַּהּ הוּא מְסַאֲבוּ אַחְרָא:

דְּהָא כַּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְבַר נֶשׁ, עֲבַד לִיָּה בְּדִיוֹקְנָא עַלְאָה, וְנִפְח בֵּיהּ רוּחָא (נ"א נשמתא) קְדִישָׁא, דְּכֻלִּיל בְּתַלְתָּא בְּמָה דְּאֻקִּימְנָא, דְּאִית בֵּיהּ נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה, וְעִילָא מִכְּפֻלָּא נִשְׁמָה, דְּאִיהִי חִילָא עַלְאָה לְמַנְדַּע, וְלִמְטַר פְּקוּדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְאִי הָהִיא נִשְׁמָתָא קְדִישָׁא אֲעִיל לָהּ בְּפּוֹלְחָנָא אַחְרָא, הָאִי אִיהוּ מְסַאֲבֵי לָהּ, וְנִפְיָא מִפּוֹלְחָנָא דְּמְאֲרִיָּה. בְּגִין דְּתַלְתָּא חִילִין אֲלִין, בְּלָהוּ חַד, נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה מִשְׁתַּתְּפֵי כְּחַדָּא, וְהוּוּ חַד, וְכֻלָּא בְּגוּוֹנָא דְּרָזָא עַלְאָה. (על דא נאמר (שם י"ג) הולך את חכמים וגו'):

וְאִי חֻוִּין לְהָאִי בַר נֶשׁ, דְּהוּוּ בֵּיהּ אֲלִין דְּרַגִּין בְּלָהוּ. עַד לָא קִיַּימָא בְּקִיּוּמִיָּה לְמַנְדַּע מְאֵן אִיהוּ, בְּמְאִי אַתִּידַע (דללא) לְקַרְבָּא בַר נֶשׁ בְּהַדְיָה, אוֹ לְאַתְמַנְעָא מְנִיָּה. (ס"א בר נש דאית ביה דרגין אלין כלהו וקיימא בקיימיה דא איהו גבר שלים עבדא מהימנא דמאריה ובעי לאשתתפא ביה ולאחברא בהדיה למילף אורחוי מניה. ובמאי אתיידע בר נש למנדע מאן איהו לקרבא בהדיה או לאתמנעא מניה) בְּרוּגְזִיָּה מְמִשׁ, יָדַע לִיָּה בַר נֶשׁ, וַיִּשְׁתַּמוּדַע מְאֵן אִיהוּ. אִי הָהִיא נִשְׁמָתָא קְדִישָׁא נֶטַר בְּשַׁעְתָּא דְּרוּגְזוֹי, (אתיא עליה) דְּלָא יַעֲקֹר לָהּ מְאֲתַרְהָא, בְּגִין לְמִשְׁרֵי תַחוּתָהּ הָהוּא אֵל זֶר, דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ כְּדָקָא יְאוּת. דָּא אִיהוּ עֲבַדָּא דְּמְאֲרִיָּה, דָּא אִיהוּ גְבַר שְׁלִים:

וְאִי הָהוּא בַר נֶשׁ לָא נְטִיר לָהּ, וְאִיהוּ עֲקַר קְדוּשָׁה דָּא עַלְאָה מְאֲתַרְיָה, לְמִשְׁרֵי בְּאַתְרֵיהּ סְטְרָא אַחְרָא. וְדָאִי דָּא אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּמִרִיד בְּמְאֲרִיָּה, וְאֲסִיר לְקַרְבָּא בְּהַדְיָה וְלֹאֲתַחְבְּרָא עִמֶּיהָ, וְדָא אִיהוּ (איוב יח) טָרַף נֶפֶשׁוֹ בְּאָפוֹ. אִיהוּ טְרִיף וְעֲקַר נֶפֶשִׁיָּה, בְּגִין רוּגְזִיָּה, וְאֲשְׁרֵי בְּגוּיָה אֵל זֶר. וְעַל דָּא כְּתִיב חָדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאָפוֹ, דְּהָהִיא נִשְׁמָתָא קְדִישָׁא טְרִיף לָהּ, וְסַאֲבֵי לָהּ, בְּגִין אָפוֹ. אֲשֶׁר נִשְׁמָה (דף קפ"ב ע"ב) אַחֲלַף בְּאָפוֹ. כִּי בִמָּה נֶחְשָׁב הוּא. כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אַתְחַשְׁבִּיב הָהוּא בַר נֶשׁ:

וּמְאֵן דְּאַתְחַבְּר עִמֶּיהָ, וּמְאֵן דְּאַשְׁתַּעֲרֵי (ס"א משתתף) בְּהַדְיָה, כְּמֵאן דְּאַתְחַבְּר בְּכּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְמִשׁ. מְאִי טַעֲמָא. בְּגִין דְּכּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְמִשׁ שְׂאֲרֵי בְּגוּיָה. וְלָא עוֹד, אֲלָא דְּעֲקַר קְדוּשָׁה עַלְאָה מְאֲתַרְיָה, וְשְׂאֲרֵי בְּאַתְרֵיהּ כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֵל זֶר. מַה אֵל זֶר כְּתִיב בֵּיהּ (ויקרא יט) אֵל תִּפְנּוּ אֵל הָאֵלִילִים, כְּגוּוֹנָא דָּא, אֲסִיר לְאַסְתְּפֻלָּא בְּאַנְפוּי:

וְאִי תִימָא הָא רוּגְזָא דְּרַבְנָן. רוּגְזָא דְּרַבְנָן טַב אִיהוּ לְכָל סְטְרִין, דְּהָא תְּנִינָן דְּאוּרִיָּתָא אֲשָׁא אִיהִי, וְאוּרִיָּתָא קָא מְרַתְחָא לִיָּה, דְּכְתִיב, (ירמיה כג) הֲלֹא כַּה דְּבַרִי כָּאֵשׁ נָאִם יי:

חק לישראל – פרשת תרומה יום ג'

הלכה – הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג'

(יא) היתה צואה בגומא עומד בסנדלו על הגומא וקורא והוא שלא יהיה סנדלו נוגע בה היתה כנגדו צואה מעוטה ביותר כמו טיפה רוקק עליה רוק עבה עד שתתכסה וקורא היתה נטישת צואה על בשרו או ידיו מטונפות מבית הכסא ולא היה להן ריח רע כלל מפני קוטנן או יבשותן מותר לקרות לפי שאין להן ריח רע אבל אם היתה במקומה אף ע"פ שאינה נראית כשהוא עומד הואיל ונראית כשהוא יושב אסור לקרות עד שיקנח יפה יפה מפני שהצואה לחה היא ויש לה ריח רע וכמה גאונים הורו שאסור לו לקרות אם היו ידיו מטונפות וכך ראוי לעשות:

(יב) ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות וקורא אם פסק הריח ואם לא פסק הריח מרחיק עד מקום שפסק הריח ושאינו לו עיקר כגון מי שיעצא ממנו רוח מלמטה מרחיק עד מקום שתכלה הריח וקורא גרף של רעי ועביט של מימי רגלים אסור לקרות קריאת שמע כנגדן ואע"פ שאין בהן כלום ואין להם ריח רע מפני שהם כבית הכסא:

מוסר – מספר שערי קדושה ח"ב שער ד'

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבָרְכָה אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיִים אֱלָא בְּמֵי שְׁבוּלָם פִּיּוּ בְּשַׁעַת מְרִיבָה וְכוּ' שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ"ז) תוֹלָה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה רַבִּי אַבְהוֹ אֹמֵר עַל מֵי שְׁמֵשִׁים עֲצֵמוּ כְּמֵי שְׂאִינוּ וְכוּ'. וְתַנּוּ רַבֵּנּוּ הַנְּעֻלָּבִים וְאִינָם עוֹלָבִים שׁוֹמְעִין חֲרַפְתָּם וְאִינָן מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶם הַפְּתוּב אֹמֵר (שופטים ה') וְאוֹהֲבֵיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ. וְאָמַר אֱלֹהֵינוּ זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה לְעוֹלָם הַיּוֹי עֲלוּב לְבָנֵי אָדָם וְלְבָנֵי בֵיתָךְ יוֹתֵר מִכָּלֶם. וְאָמַר אָבִיא אֱלֹהֵינוּ ז"ל לְעוֹלָם אֵין תּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת אֱלָא בְּמֵי שְׂאִינוּ קֶפְדָן. וְאִי אִינֵי נִגְלָה אֱלָא לְמֵי שְׂאִינוּ קֶפְדָן. אֲשֶׁרֵי אָדָם מְכִיר עֶרְכוֹ יוֹם הַמִּיתָה נִגְדַּ עֵינָיו. וְיוֹדַע שֶׁהוּא לְפָנֵי הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְזוֹכֵר שְׁנוֹתָן לוֹ חַיִּים לְעוֹבְדוֹ וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָתוֹ אִם כֵּן וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה וְדַאי אָהוּב לְמַעֲלָה וְנִחְמָד לְמַטָּה וְה' עִמּוֹ:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.